

KORONAVİRÜS SALGININ GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERE EKONOMİK ETKİLERİ

ELVAN KÜPELİ
MERSİN ÜNİVERSİTESİ, Türkiye
elvan_kupeli@hotmail.com

Özet

Koronavirüs, insanları yüzyılda bir karşılaşılabilecek bir kriz ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu krizde ekonominin hem arz hem de talep tarafı farklı boyutlarda çok ciddi darbelere maruz kalmış salgın hem olumsuz talep şoklarına hem de olumsuz arz şoklarına yol açmıştır. Salgın, ülke ekonomilerine büyük hasarlar vermiştir. Tüm dünyada büyük bir küresel ekonomik durgunluğa neden olmuş, G7 ve Çin gibi dünyanın en büyük ekonomileri pandemiden en çok etkilenen ekonomiler arasında yer almıştır. Koronavirüs salgını bu şekilde devam eder ve ekonomik faaliyetteki aksamalar uzatılırsa bu durgunluk daha da derinleşecek işletmelerin borçlarını ödemelerini zorlaştırarak birçok ülkede mali krizlere yol açacaktır. Devlet bu hasarları önlemek ya da en aza indirmek için sağlık harcamalarını artırmalı ve esnek ve kontrollü üretimi tercih edilmelidir. Bunların yanı sıra genişleyici harcama politikaları gütmeli, vergi ve kredilerde kolaylık sağlamalı, doğrudan gelir transferlerini artırmalı, borç ertelemeleri gibi tedbirler almalıdır. Bu tedbirlere ilaveten faiz oranları düşürülmeli ve kredi kolaylıkları sağlanmalıdır. Fakat tüm bu politikalar uygulanırken talebi arttırmak için düşürülen faiz oranlarının ve likidite bolluğunun ekonomiyi enflasyonist bir sürece sürekleyebileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmayla amaçlanan pandeminin gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak ortaya koymak ve bu ekonomilerde ortaya çıkan olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için alınan önlemleri analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Kriz, Gelişmiş Ülkeler, Gelişmekte olan Ülkeler

JEL Sınıflandırması: JEL A, JEL E, JEL F

ECONOMIC EFFECTS OF THE CORONAVIRUS EPIDEMIC ON DEVELOPED AND DEVELOPING COUNTRIES

Abstract

The coronavirus has confronted people with a crisis that can be encountered once in a century. In this crisis, both the supply and the demand side of the economy were subjected to very serious impacts in different dimensions, and the epidemic caused both negative demand shocks and negative supply shocks. The epidemic has caused great damage to the economies of the country. It caused a great global economic recession all over the world, and the world's largest economies such as the G7 and China were among the economies most affected by the pandemic. If the coronavirus epidemic continues in this way and the disruptions in economic activity are prolonged, this recession will further deepen, making it difficult for businesses to pay their debts, leading to financial crises in many countries. In order to prevent or minimize these damages, the state should increase health expenditures and flexible and controlled production should be preferred. In addition, it should pursue expansionary spending policies, facilitate taxes and credits, increase direct income transfers, and take measures such as debt delays. In addition to these measures, interest rates should be reduced and credit facilities should be provided. However, while implementing all these policies, it should not be ignored that the interest rates lowered in order to increase the demand and the abundance of liquidity may lead the economy to an inflationary process. The aim of this study is to comparatively reveal the effects of the pandemic on developed and developing economies and to analyze the measures taken to eliminate the negative effects in these economies.

Keywords: Pandemic, Crisis, Developed Countries, Developing Countries

JEL Codes: JEL A, JEL E, JEL F

Giriş

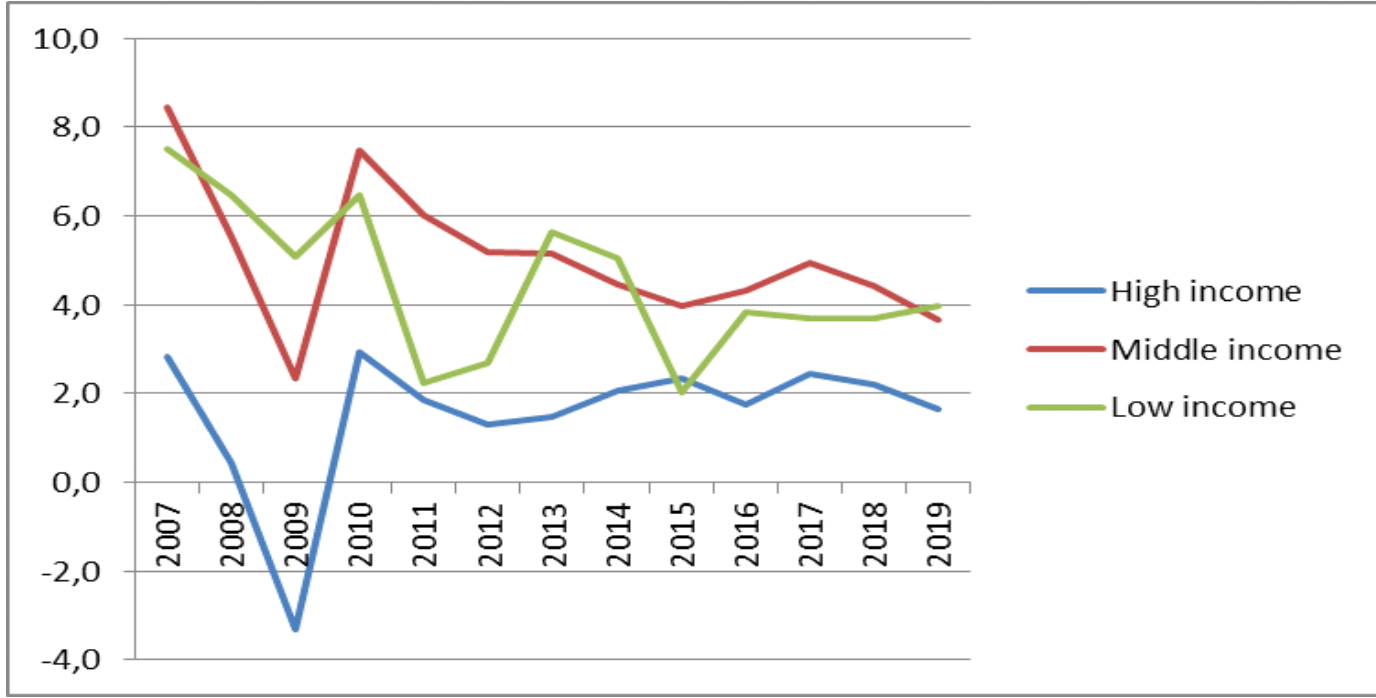
Koronavirüs, insanları yüzyılda bir karşılaşılabilecek bir kriz ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu krizde ekonominin hem arz hem de talep tarafı farklı boyutlarda çok ciddi darbelere maruz kalmış salgın hem olumsuz talep şoklarına hem de olumsuz arz şoklarına yol açmıştır. Finansal piyasalar salgının yol açtığı kriz nedeniyle feci bir çöküş yaşamıştır. Salgın, ülke ekonomilerine büyük hasarlar vermiştir (Gür, Tatlıyer ve Dilek, 2020, 9). Tüm dünyada büyük bir küresel ekonomik durgunluğa neden olmuş dünyanın en büyük ekonomileri (G7 ve Çin) pandemiden en çok etkilenenler arasında yer almıştır (Gourinchas, 2020, 33-38). Salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve kamu refahını sürdürmek için hükümetler mali ve

finansal politika önlemlerini içeren devasa mali destek paketleri hazırlarken merkez bankaları bol sıfırlı yeni likidite olanakları sunarak ekonomiyi ayakta tutmaya çalışmışlardır (Gür, Tatlıyer ve Dilek, 2020, 9). Hane halklarını, firmaları, sağlık sistemlerini ve bankaları hedef alan bu ekonomik önlemler ise ülkelere göre farklılık göstermektedir (Gourinchas, 2020, 33-38).

Gelişmekte olan ülkelere yönelen portföy akımlarında 2019 yılının son çeyreğindeki toparlanma eğilimi 2020 yılının başlarında da devam ederken, Covid-19 salgının küresel bir boyut kazanmasıyla birlikte gelişmekte olan ülkelerden büyük ölçekli bir sermaye ve fon çıkışları gerçekleşmiştir. Böylece mart ayında, küresel finansal kriz dönemi de dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin portföy piyasalarından şimdiye kadarki en yüksek miktarlı sermaye ve fon çıkışları gerçekleşmiştir (Adıgüzel, 2020, 192).

Talepte ve arzda yaşanan daralmalar dünya çapında paniğe neden olmuş; uluslararası kuruluşlar dünyanın Büyük Buhran'dan beri en ciddi ekonomik krizi yaşayacağı konusunda uyarılarda bulunmuşlardır (Gopinath, 2020).

1929 Büyük Buhranı'nda tüm dünya birlik olmuş kriz sonrasında küresel finans sorunları için IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar ortaya çıkarılmış ve bu işbirliği sonucunda alınan tedbirler ile 1929 Büyük Buhranı'nın üstesinden gelinmiştir. Fakat 2020 yılında meydana gelen koronavirüs salgını kaynaklı ekonomik krizde ülkelerin bireysel karar alma süreçleri vardır. Koronavirüs salgını küresel çapta olduğundan salgına karşı verilen mücadele ve neden olduğu ekonomik sorunlar için ulusal çapta tedbirler alınmalıdır (Grauwe ve Ji , 2020). 2008 mali krizi ile karşılaştırılacak olursak 2008 mali krizi gelişmiş ülkelerde likidite riskini bertaraf etmek için para politikasının en genişleyici şekilde kullanıldığı bir ekonomik kriz olmuştur (Danielsson, Macrae, Vayanos ve Zigrand, 2020). Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgınının 2008 krizinden daha derin ekonomik etkileri olduğu görülmektedir. 2008 mali krizi ile merkez bankaları, parasal arzı artırmak ve bankacılık sistemi üzerindeki baskıyı hafifletmek için düşük faiz oranlarını niceliksel genişleme (menkul kıymet alımı) ile birleştirebilmişlerdir. Koronavirüs salgınında temel sorun etkinin tek bir sektörden çok daha geniş alana yayılmış (ulaşım, otelcilik ve turizm, küçük işletme sahipleri...) olmasıdır. Virüs tahmin edildiği gibi yayılmaya devam ederse, küresel tedarik zincirindeki bozulma nedeniyle üretim ve üretime dayanan endüstrilerde etkilenecek ve hasar çok büyük olacaktır (Adıgüzel, 2020, 192).

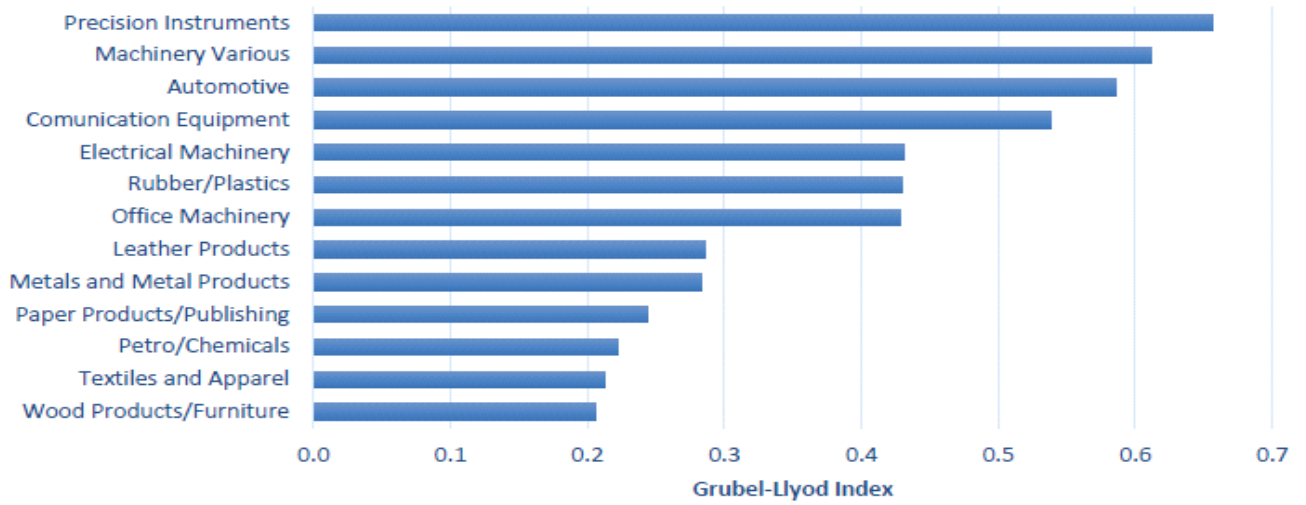

Şekil 1: Gelişmiş Ekonomiler, Orta Gelirli Ekonomiler ve Düşük Gelirli Ekonomilerin Büyüme Ekonomileri (Yıllık %) Kaynak: The World Bank elde edilen verilerle tarafımcı grafik haline getirilmiştir.

2007-2019 yılları arasında gelişmiş ekonomiler, orta gelir ekonomileri ve düşük gelirli ekonomilerin büyüme oranları şekil 1’de verilmektedir. Buna göre büyüme oranlarının kriz dönemlerinde aşağı yönlü bir seyir izlediği görülmektedir. 2009 yılında büyüme oranı yüksek gelirli ülkelerde %-3.3, orta gelirli ülkelerde %2.3 ve düşük gelirli ülkelerde %5.1’e gerilemiştir. 2010 yılında ekonomi toparlanmış büyüme oranları 2009 yılına göre yükselmiştir. 2019 yılında ise pandeminin etkisiyle yüksek ve orta gelirli ekonomilerin büyüme oranlarında bir miktar düşüş görülmüştür. 2020 yılında dünya ekonomisindeki daralmanın devam etmesi beklenmektedir.

Pandeminin ortaya çıkarmış olduğu bu belirsizlik ortamında ekonominin toparlanması zaman alacaktır. Bu durum dışa bağımlı olan ülkelerde krizin daha derin hissedilmesine neden olacaktır. Sermaye yapısı güçlü gelişmiş ülkelerin ise bu krizi daha rahat atlacakları tahmin edilmektedir.

Salgının en çok vurduğu ülkelerden birisi Çin olmuştur. Çin son on yılda "endüstriyel ara malların OPEC'i" haline gelmiştir. Dünyanın dört bir yanındaki üreticiler, Çin'de üretilen parçalara ve bileşenlere güvenmektedir. Çin'de hastalık azalmakta gibi görünürken, Çin'in üretim düzeyi henüz eski üretim hacmine dönememiştir. Salgın sadece Çin'i değil Doğu Asya ülkeleri arasında önde gelen Japonya, Kore ve Singapur'u da vurmuştur. Sadece bu Doğu Asya ülkelerindeki aksaklıklar bile neredeyse tüm ülkelerin imalat sektörlerinin tedarik zincirinde problemlere neden olacaktır. (Baldwin ve Weder di Mauro, 2020).

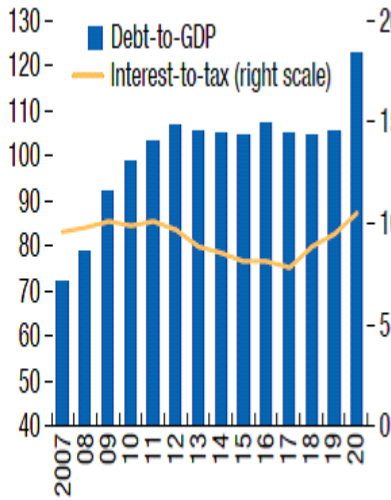
Şekil 2. Küresel Değer Zincirlerinde Sektörlere Göre Çin Entegrasyonu (Kaynak: UNCTAD, 2020, 4)

Çin, yurtdışındaki imalat şirketleri için ara girdilerin ana tedarikçisi konumdadır. Bugün itibariyle, ara ürün imalatında küresel ticaretin yaklaşık yüzde 20'si Çin'den sağlanmaktadır. Şekil 2, Grubel-Llyod Index'ine göre Çin'in sektörler arası küresel değer zincirlerindeki mevcut entegrasyonunu göstermektedir. Çin üretimi, başta hassas aletler, makineler, otomotiv ve iletişim ekipmanlarıyla ilgili olanlar olmak üzere birçok sektör açısından küresel değer zinciri için çok önemlidir. Çin'in bu sektörlerden herhangi birinin arzında yaşayacağı önemli bir kesinti, dünyanın geri kalanındaki üreticileri olumsuz yönde etkileyecektir. Dünyanın dört bir yanındaki birçok şirket, koronavirüs salgınına kontrol altına alabilmek için ekonomik faaliyetlere ve insanların hareketine kısıtlamalar şeklinde alınan önlemlerin Çin'in üretim faaliyetlerini azaltabileceğini bunun da haliyle kendi üretimlerini olumsuz etkileyebileceğinden korkmaktadır (UNCTAD, 2020, 3).

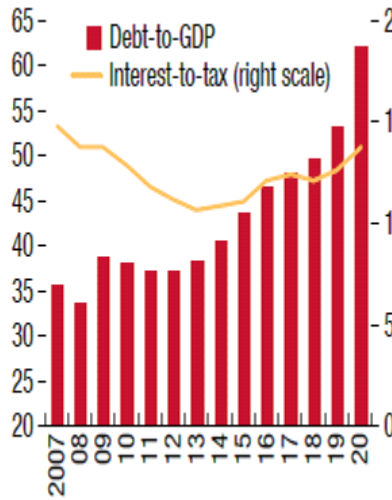
Koronavirüs salgını bu şekilde devam eder ve ekonomik faaliyetteki aksamalar uzatılırsa durgunluk daha da derinleşebilir. Bu durum işletmelerin borçlarını ödemelerini zorlaştırabilir. Artan riskten kaçınma, borçlanma maliyetlerinin artmasına neden olabilir ve iflaslar ve temerrütler birçok ülkede mali krizlere yol açabilir (World Bank, 2020).

Salgın gelişmekte olan ülkelerin zayıf sağlık sistemleri üzerindeki baskıyı artırmış, ticaret ve turizm sektöründe kayıplara yol açmış azalan işçi dövizleri, bastırılmış sermaye akışları ve artan borçların ortasında sıkışık finansal koşullardan kaynaklanan ekonomik dalgalanmalara yol açmıştır. Salgın bu şekilde devam ederse enerji veya endüstriyel emtia ihracatçıları ağır darbe alacak ve tarım piyasaları küresel olarak iyi tedarik edilirken, ticaret kısıtlamaları ve tedarik zinciri aksaklıkları bazı yerlerde gıda güvenliği sorunlarına yol açacaktır (World Bank, 2020).

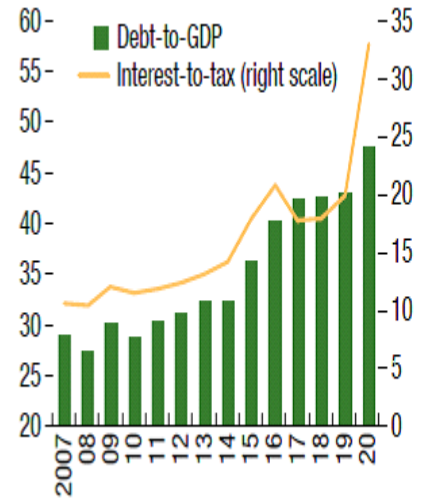
1. Gelişmiş Ekonomiler

2. Orta Gelir Ekonomileri

3. Düşük Gelirli Ekonomiler

Şekil 3: 2007-2020 Yılları Arasında Borçların GSYİH Oranı ve Faiz Giderleri/ Vergi Gelir Oranları (%) (Kaynak:IMF, 2020)

Not: Faiz / vergi oranları, gelir grubundaki ülkeler arasında ağırlıklı ortalamalardır. Düşük gelirli gelişmekte olan ülkelerin 2020'de ortalama faiz / vergi oranındaki artışın büyük ölçüde oranlarında önemli artışlar yaşamaları beklenen Nijerya ve Zambiya gibi ülkelerden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

IMF Küresel Borç Veritabanına göre, küresel borç (kamu ve özel) 2018 yılında 188 trilyon dolara (GSYİH'nın yüzde 226'sı) ulaşmıştır. Gelişmiş ekonomilerin ortalama kamu borcu, 2007 yılında % 74 iken bu oran 2010 yılında GSYİH'nin yaklaşık % 100'üne yaklaşmıştır. Bu oranın krizin bir sonucu olarak daha da artması beklenmektedir. Yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomilerde ise borçlanmanın daha istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir (Şekil 3). Yüksek

borç ve artan borç servisi maliyetleri, konjonktürel maliye politikalarının yürütülmesini her geçen gün daha zorlaştırmaktadır (IMF, 2020, 2).

IMF, COVID-19 salgınının ekonomik etkisiyle karşı karşıya olan üye ülkelere mali yardım ve borç servisi yardımı sağlamaktadır. Bu kapsamda 85 ülke için yapılan mali yardım 107.307,23 milyon ABD Doları'dır (IMF, 2021).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin salgına karşı aldıkları mali önlem paketleri incelendiğinde ülkelerin salgının olumsuz etkilerinin giderilmesi konusunda benzer adımlar attıkları görülmektedir. Buna göre (Yorulmaz ve Kaptan, 2020, 27) :

İngiltere,

- Sağlık sektörü için 5,7 milyar sterlin; Ulusal Sağlık Servisi (NHS), kamu hizmetleri ve yardım kuruluşları,
- İşletmeleri destekleme tedbirleri için 27 milyar sterlin; Emlak vergisi, en çok etkilenen sektörlerdeki küçük firmalar için doğrudan hibeler ve hastalık maaşı tazminatı,
- Sosyal güvenlik ağını güçlendirmek için 7 milyar sterlin; Evrensel Kredi programı kapsamındaki ödemeleri artırarak ve diğer avantajları genişleterek,
- KOBİ'leri desteklemek için British Business Bank ile "Coronavirus Business Interruption" Kredi Programı başlatıldı.
- Daha büyük firmaları desteklemek için Koronavirüs Büyük İşletme Kesinti Kredileri Programını açıkladı.
- Gelecek üç aylık dönem için KDV ödemeleri mali yılın sonuna kadar ertelendi.
- Serbest çalışanların ve ücretsiz izne çıkarılanların gelirlerinin yüzde 80'i (aylık çalışan başına maksimum 2.500 sterline kadar) 3 aylık bir başlangıç dönemi için ödenecek.
- Hükümet, uluslararası müdahaleyi desteklemek için IMF'nin Felaket Muhafaza ve Yardımlaşma Fonuna 150 milyon sterlin ayırdı.

ABD, 2.3 trilyon ABD Doları (GSYİH'sinin yaklaşık yüzde 11'i) Koronavirüs Yardım, Destek ve Ekonomi Güvenliği Yasası'na aktarılmıştır. Bu yasanın içeriğinde kısaca;

- 250 milyar dolar, bireylere tek seferlik vergi iadesi aktarımı,

- 250 milyar dolar, işsizlik yardımlarını artırmak için,
- 24 milyar dolar, en savunmasız kesime gıda güvenliği ağı sağlamak için,
- 510 milyar dolar, krediler, garantiler sağlayarak ve Federal Reserve 13 (3) programını destekleyerek kurumsal iflasların önüne geçmek için,
- 359 milyar dolar, işçi çıkarımına gitmeyen küçük işletmelere yardım edilme garantisi ile Küçük İşletme İdaresi kredilerine,
- 100 milyar dolar, hastaneler için,
- 150 milyar dolar, yerel ve eyalet yönetimlerine transfer,
- 49,9 milyar dolar, uluslararası yardım için, (IMF'nin Yeni Borçlanma Anlaşması için 28 milyar SDR dahil),
- 8,3 milyar dolar, Koronavirüs Hazırlık ve Müdahale Ek Tahsisler Yasası,
- 8,4 milyar dolar, Aileye İlk Koronavirüs Müdahale Yasası maddeleri yer almaktadır.

Türkiye'de de benzer şekilde salgının etkilerini minimize etmek adına ilk etapta 100 milyar TL'lik Ekonomik İstikrar Kalkanı paketi açıklanmıştır. Pakette kısa vadeli talep şokunun etkilerini minimize edici adımlar ağırlıklıdır. Buna göre (Yorulmaz ve Kaptan, 2020, 27);

- En düşük emekli maaşının 1500 TL'ye çıkarılması,
- Kredi ödemelerinin 3 ay ertelenmesi,
- 20 bin yeni öğretmen atamasının yapılması,
- Salgından en çok etkilenen, perakende, AVM, otomotiv, lojistik gibi öncelikli sektörler için muhtasar, KDV ve SGK primi ödemeleri 6'şar ay ertelenmesi,
- Ülke ekonomisinin en zayıf kollarından biri olan hizmet sektörü için; turizm sektöründe konaklama vergilerinin ertelenmesi, ulaşım sektöründe sivil havacılığın KDV indirimi ile teşviki, ihracat sektöründe; ihracatçıya stok finansmanı desteği gibi ek önlemler,
- Piyasaya 3 aylık dönemde 50-60 milyarlık ek likidite sağlanması,
- Tüm esnafın ana para ve faiz ödemelerinin ertelenmesi,

- Kamu bankalarının esnaf ve Kobilere ek kredi imkanları için yardımcı olması,
  - İşsiz kalanlara ve yardım talebinde bulunanlara 1000 TL yardım (4,4 milyona kişi),
  - 3 ay boyunca işten çıkarılmanın yasaklanması,
  - Kısa çalışma ödeneğinin devreye sokulması,
  - Ücretsiz izne ayrılmak zorunda bırakılan çalışanlara aylık 1170 TL maaş verilmesi,
- gibi adımlar atılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin açıklamış oldukları mali önlem paketleri karşılaştırıldığında miktarların büyüklüğü dışında benzer politikalara başvurdukları gözlemlenmektedir (Yorulmaz ve Kaptan, 2020, 27).

Koronavirüs salgını sebebiyle uygulanan karantina kısıtlamalarının Türkiye'de iç talebi olumsuz etkilemesi ve küresel ekonomik aktivitelerin hızını düşürmesi Türkiye'de ekonomik büyümenin yavaşlamasına işsizliğin artmasına neden olmuştur. Ayrıca sanayi sektöründe kapasite kullanım oranlarının düşmesi ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin çoğunun uzun bir süre kapalı kalması da ekonomik büyümeyi yavaşlatan nedenler arasındadır (Gür, Tatlıyer ve Dilek , 2020, 12).

COVID-19'un yol açtığı kriz Türkiye'nin ihracat düzeyinide olumsuz etkilemiş ve bu olumsuz yöndeki etkilerini de hala sürdürmektedir. Türkiye'nin gerçekleştirdiği ihracatta ciddi bir paya sahip olan Avrupa'nın da koronavirüs krizinden birincil düzeyde etkileniyor olması da Türkiye'nin ihracattaki düşüşünü hızlandıracağı tahmin edilmektedir. İhracatın yanı sıra cari dengeyi olumsuz etkileyebilecek bir başka alan da turizm sektörüdür. Koronavirüs salgınının yol açtığı kriz turizm sektörünü de kötü etkilemektedir. Türkiye gibi turizm sektörünün ekonomideki ağırlığı yüksek olan ülkeler için turizm hizmetlerinde yaşanan kesintiler ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bunların yanı sıra petrol fiyatlarındaki düşüşün neden olacağı ekonomik sorunlardan dolayı Rusya ve Ortadoğu piyasalarında da daralmalar görüleceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu durumu Türkiye açısından değerlendirecek olursak, petrol fiyatlarında meydana gelen düşüşlerin yılda ortalama 37,5 milyar dolar "enerji açığı" olan Türkiye açısından cari işlemler hesabını dengeleyici bir unsur olacaktır. Piyasada azalan ekonomik faaliyetlerin etkisiyle şirketlerin ve bireylerin ithalat eğilimde ciddi bir gerileme yaşanması da kuvvetle muhtemeldir (Gür, Tatlıyer ve Dilek, 2020, 12).

Tablo 1’de yer alan Türkiye Ekonomisinin Genel Dengesi (2015-2019) rakamları incelendiğinde, işsizlik oranının yıldan yıla arttığı, büyüme oranının ise 2017 yılı itibariyle düşmeye başladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra enflasyonist bir ekonomi, döviz kurunun son beş yılda %23 oranında reel değer kaybı ve toplam borç stokunun 5 yılda reel olarak %10 arttığı görülmektedir (Adıgüzel, 2020, 193).

Tablo 1. Türkiye Ekonomisinin Genel Dengesi (2015-2019)

Büyüme	2015	2016	2017	2018	2019
GSYH (milyar USD)	862	863	853	789	754
GSYH (milyar TL)	2.339	2.609	3.111	3.724	4.280
Büyüme Oranı (%)	6,1	3,2	7,5	2,8	0,9
Enflasyon (%)					
TÜFE (yıllık)	8,81	8,53	11,92	20,30	11,84
Yurt İçi ÜFE (yıllık)	5,71	9,94	15,47	33,64	7,36
İşgücü Piyasası Verileri Mevsim sellikten Arındırılmış					
İşsizlik Oranı (%)	10,2	12,0	9,9	12,8	13,0
İşgücüne Katılım Oranı (%)	51,7	52,4	53,1	53,0	52,3
Döviz Kurları					
TÜFE Bazlı Reel Efektif Döviz Kuru	99,2	93,6	86,3	76,4	76,1
USD/TL	2,92	3,52	3,79	32	5,95
EUR/TL	3,17	3,71	4,55	6,08	6,68
Döviz Sepeti (0,5*EUR+0,5*USD)	3,04	3,61	4,17	5,70	6,32
Dış Ticaret Dengesi (1) (milyar USD)					
İhracat	151,0	149,2	164,5	177,2	180,8
İthalat	213,6	202,2	238,7	231,2	210,3
Dış Ticaret Dengesi	-62,6	-52,9	-74,2	-54,0	-29,5
İhracatın ithalatı Karşılama Oranı (%)	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0
Ödemeler Dengesi (1) (milyar USD)					
Cari İşlemler Dengesi	-27,3	-26,8	-40,6	-20,7	8,7
Finans Hesabı	-21,2	-21,7	-46,8	-10,9	1,8
Doğrudan Yatırımlar (net)	-14,2	-10,8	-8,4	-9,4	-5,6
Portföy Yatırımları (net)	15,3	-6,4	-24,1	3,1	1,2
Diğer Yatırımlar (net)	-10,6	-5,3	-6,2	5,7	-0,2
Rezerv Varlıklar (net)	-11,8	0,8	-8,2	-10,4	6,3
Net Hata ve Noksan	6,1	5,1	-6,3	9,8	-6,9
Cari İşlemler Açığı/GSYH (%)	-3,2	-3,1	-4,8	-2,6	1,2
Bütçe Gerçekleşmeleri (2)(3) (milyar TL)					
Harcamalar	506,3	584,1	678,3	830,5	999,5
Faiz Harcamaları	53,0	50,2	56,7	74,0	99,9
Faiz Dışı Harcamalar	453,3	533,8	621,6	756,5	899,5
Gelirler	482,8	554,1	630,5	757,8	875,8
Vergi Gelirleri	407,8	459,0	536,6	621,3	673,3
Bütçe Dengesi	-23,5	-29,9	-47,8	-72,8	-123,7
Faiz Dışı Denge	29,5	20,3	8,9	1,3	-23,8
Bütçe Dengesi/GSYH%	-1,0	-1,1	-1,5	-2,0	-2,9
Merkezi Yönetim Toplam Borç Stoku (milyar TL)					
İç Borç Stoku	440,1	468,6	535,4	586,1	755,1
Dış Borç Stoku	238,1	291,3	341,0	481,0	573,7
Toplam Borç Stoku	678,2	760,0	876,5	1.067,1	1.328,8

Kaynak: Adıgüzel, 2020, 19

SONUÇ

Koronavirüs salgını hem gelişen ülkeleri hem de gelişmekte olan ülkeleri negatif yönlü etkilemiştir. Salgın tüm ülkelerde kaosa neden olmuş ekonomide meydana gelen bu belirsizlik ortamı dünya ekonomisi üzerinde ciddi bir tehdit unsuru haline gelmiştir. Piyasada oluşan belirsizlik ortamının mümkün olan en kısa sürede kaldırılması gerekmektedir. Salgının dalgalar şeklinde devam etmesi halinde çoğu ülke ekonomisini ciddi hasarlar beklemektedir. Devletlerin firmalara ve bireylere yaptıkları teşvikleri ne kadar daha sürdürebileceği konusunda endişeler devam etmektedir. Salgın döneminde temel ihtiyaçlar dışındaki üretim azalması bunun yanı sıra talepte düşüşler yaşanması salgını krize çevirme sürecini hızlandırmaktadır. Gerekli tedbirlerin bir an önce alınmaması halinde salgın firmaları çok ciddi bir borcun altına sokabilir ve olası zincirleme iflaslara yol açabilir.

Salgın etkisini sadece firmalar üzerinde göstermemiştir. İşletmelerin aylarca kapalı kalması sebebiyle bireyler işsiz kalmış gelir kaybı nedeniyle geçim sıkıntısı yaşamaya başlamışlardır. Salgının olumsuz etkilediği bir diğer faktör gayrisafi hasıla olmuştur. Pandemi döneminde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranları düşmüştür. Alınan önlemler ve keşfedilen aşılarda salgının ilerlemesini önlemezse koronavirüs ülke ekonomilerini büyük bir krizin içine sokabilir. Bu kapsamda finansal piyasalarda virüs nedeniyle yaşanan olumsuz gelişmelerin etkisini azaltmak için öncelikle sağlık harcamaları artırılmalı ve esnek ve kontrollü üretim tercih edilmelidir. Bunların yanı sıra genişleyici harcama politikaları güdülmeli, vergi ve kredilerde kolaylık sağlanmalı, doğrudan gelir transferleri artırılmalı, borç ertelemeleri gibi tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirlere ilaveten faiz oranları düşürülmeli ve kredi kolaylıkları sağlanmalıdır. Fakat talebi arttırmak için düşürülen faiz oranlarının ve likidite bolluğunun ekonomiyi enflasyonist bir sürece sürekleyebileceği de göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, M. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye ekonomisine etkilerinin makroekonomik analizi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (37), 191–221.

Baldwin, R. ve Mauro, W. (2020 March 06). Economics in the time of COVID-19: A new eBook. 19 Ocak 2021 tarihinde <https://voxeu.org/article/economics-time-covid-19-new-ebook> adresinden erişildi.

Danielsson, J., Macrae, R., Vayanos D., ve Zigrand, J. P. (2020 March 26). The coronavirus crisis is no 2008. 19 Ocak 2021 tarihinde <https://voxeu.org/article/coronavirus-crisis-no-2008> adresinden erişildi.

Eichengreen, B ve O'Rourke, K. ,(2010), “ A tale of two depressions: What do the new data tell us? February 2010 update ”, VoxEU.org, 8 March.

Gopinath, G., (2020 APRIL 14), The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression.

Gourinchas, P. O. (2020). Flattening the Pandemic and Recession Curves. R. Baldwin ve B. Weder di Mauro (Yay. haz.). Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes (31-39). A VoxEU.org eBook, CEPR Press.

Grauwe, P. ve Ji, Y. (2020 September 24). A tale of three depressions. 19 Ocak 2021 tarihinde <https://voxeu.org/article/tale-three-depressions> adresinden erişildi.

Gür, N., Tatlıyer, M. ve Dilek, Ş. (2020). Ekonominin Koronavirüsle Mücadelesi. SETA.

IMF. (2020 APRİL). Fiscal Monitor Chapter 1: Policies to Support People During the COVID-19 Pandemic.

IMF. (2020 DECEMBER 21). COVID-19 Financial Assistance and Debt Service Relief. 9 Mart 2021 tarihinde <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/COVID-Lending-Tracker> adresinden erişildi.

UNCTAD. (2020 MARCH 4). Global trade impact of the Coronavirus (COVID-19) Epidemic.

World Bank. (2020 Haziran 8). The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World. 17 Ocak 2021 tarihinde <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world> adresinden erişildi.

Yorulmaz, R. ve Kaptan, S. (2020 Nisan 13). Kovid-19 ile Mücadele Sürecinde Maliye Politikalarının Rolü. Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar (ULİSA) Enstitüsü.